

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»
(назва освітньої програми)

на тему: **«ОЦІНКА ПРИБУТКОВОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ»**

(назва теми)

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Тімченко О.Є.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Няньчук Н.Ю.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Фінансування розвитку економіки напряму залежить від стану банківської системи країни. Прибуток як основний показник ефективності діяльності має величезне значення для банків. Оскільки прибуток виступає одним із ключових елементів, що характеризує фінансові результати діяльності банку, а також є основою для розрахунку рейтингу банку на банківському ринку, то утримання його на достатньому рівні необхідно банківським установам для залучення нового капіталу, що дозволяє збільшити обсяги та підвищити якість пропонованих послуг, стимулює удосконалення операцій, зниження витрат і розвиток банківських технологій. Тому питання прибутковості банків України та банківської системи взагалом та чинників, які її формують, залишається актуальним як для теоретиків, так і практиків банківського менеджменту.

Мета дослідження - є вивчення теоретико-методичних засад поняття «прибутковість» банків, оцінка прибутковості банківської системи України на основі аналізу даних за період 2016-2021 рр., визначення основних проблем прибутковості банків України на сучасному етапі та розробки методів її підвищення.

Завдання дослідження:

- описати сутність поняття прибутковості банків та методичні підходи до їх оцінки;
- дослідити етапи розвитку банківської системи України та вплив чинників на результати діяльності банків;
- проаналізувати сучасний загальний стан банків та прибутковість банківської системи України;
- запропонувати методи забезпечення прибуткової діяльності банків;
- обґрунтувати можливостей прибуткового розвитку банків України в умовах дії ризикоутворюючих чинників.

Об'єкт дослідження – прибутковість діяльності банків України.

Предмет дослідження - оцінка прибутковості банків України, теоретичні і практичні проблеми зростання прибутковості комерційних банків у сучасних умовах в Україні, а також напрями її зростання.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є загальні діалектичні методи пізнання соціально-економічних явищ і процесів, теоретичні висновки, узагальнення наукових публікацій, положення відповідних нормативно-правових документів національного законодавства. Зокрема, в роботі знайшли застосування наступні методи: статистичний метод дозволив дати оцінку прибутковості банківської системи України; для дослідження результатів діяльності банківської системи використовується метод аналізу; при оцінці діяльності окремих груп банків України використовується метод порівняння; при написанні висновків, провідними методами є узагальнення та синтез.

Інформаційна база дослідження - Закони України, постанови Кабінету Міністрів України та Національного банку України, економічна література з питань банківської справи, наукова література, монографії, періодичні видання, інтернет ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 28 рисунків, 2 додатки

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи *«Теоретичні основи оцінки прибутковості банків України»* надано обґрунтування сутності поняття прибутковості банків. За результатами проведеного дослідження у першому розділі розглянуто методичні підходи до оцінки прибутковості банків України.

У другому розділі *«Аналіз прибутковості банків України»* побудовано етапи розвитку банківської системи України. На погляд автора, банківська система держави пройшла 10 етапів розвитку з моменту виникнення, останній з яких почався 24.02.2022 року. В даному розділі надана оцінена впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на банківську систему України, проаналізовано основні показники діяльності банківської системи та її прибутковості. Проведено порівняння показників прибутковості між державними банками, банками іноземних банківських груп, та банками з приватним капіталом.

У третьому розділі *«Шляхи підвищення прибутковості банків України»* досліджено методи забезпечення прибутковості банків України, обґрунтовано можливості прибуткового розвитку окремого банку та банківської системи України в цілому в умовах дії ризикоутворюючих чинників на прикладі впровадження в банках новітніх технологій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі.

В своєму розвитку, на наш погляд банківська система України пройшла 10 етапів: кризових, докризових, посткризових. В кризові етапи прибутковість банківської системи має від'ємне значення, а це свідчить про збитковість банків, їх ліквідацію у зв'язку з втратою платоспроможності. Стан банківської системи в посткризові періоди характеризується пожвавленням діяльності, відновленням прибутковості, зростанням ROA та ROE.

З 2018 по 2021 рік банківська система набула міцності і стабільності. І не зважаючи на те, що через формування резервів під очікувані збитки від наслідків війни збиток банківського сектору у I кварталі 2022 року становив 160 млн грн., вона залишається високоліквідною. НБУ має чіткий план дії регулювання діяльності банків в період дії військового стану, який забезпечить подальший сталий розвиток банківської системи і цілому.

Отже, становлення і формування банківської системи України відбувалося під впливом історичних, політичних і економічних змін в країні. З самого початку свого розвитку національний банківський сектор був підданий неодноразовому впливу фінансових криз, які були результатом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

Проведений детальний аналіз доходів та витрат банків України за період із 2009 року по 2021 рік показує, що відбувається поступова переорієнтація у формування доходів та витрат банків, від традиційних процентних доходів та витрат, до комісійних. За досліджуваний період, навіть незважаючи на світову фінансову кризу, та важкі політичні і економічні потрясіння, співвідношення між процентними та комісійними доходами, та процентними та комісійними витратами має стійку динаміку до скорочення.

Для того, щоб визначити рівень прибутковості банківської системи України, було проаналізовано наступні показники: чистий прибуток (збиток) банківської системи; рентабельність активів (ROA), рентабельність капіталу (ROE).

Під тиском макроекономічних та політичних шоків, військового конфлікту, наявні проблеми в банківській системі вилились у системну банківську кризу 2014–2016 років. Рефінансування банківських установ, як одного із антикризових інструментів на початкових етапах, не дало очікуваного результату щодо вгамування паніки. Чистий прибуток банківська система України почала отримувати лише з 2018 року.

Щодо прибутковості активів, то коефіцієнт рентабельності активів (ROA), відображає внутрішню політику банківських установ, професіоналізм менеджерів, які підтримують оптимальну структуру активів і пасивів з погляду доходів і витрат. Протягом періоду 2014 – 2016 років, даний показник має від’ємне значення і свідчить про неефективність використання банківськими установами своїх наявних ресурсів, що у свою чергу призводить до негативної тенденції фінансового результату діяльності. Однак можемо побачити, що значення даного показника у 2016 році зменшилося на 2,98 %, що свідчить про подальшу позитивну тенденцію. З 2018 року значення даного показника перевищує рекомендоване значення, що означає про удосконалення роботи менеджерів банківської системи.

Коефіцієнт рентабельності капіталу (ROE) показує, що протягом 2014–2016 рр. банківська система має чистий збиток своєї діяльності, що свідчить про її нестабільність та неспроможність раціонально розпоряджатися своїми коштами. А саме: в 2016 році на 1 грн капіталу банківських установ припадало 1,16 коп. збитку, в 2021 році на 1 грн капіталу банківських установ припадало 35 копійок чистого прибутку, що також перевищує рекомендовані значення.

Аналіз показників по групах банків свідчить, що більше 50% активів банківської системи зосереджено в чотирьох державних банках і більше 50% чистого прибутку банківської системи приходить на банки з державною власністю, при чому в динаміці, як і активи, частка чистого прибутку даних банків знижується на користь зростання частки прибутку банків іноземних банківських груп.

Рентабельність активів за групами банків вище в групі банків з державною власністю (3,6% станом на 01.01.2022 року), і найменша в групі банків з приватним капіталом (2,9% 3,6% станом на 01.01.2022 року), але знаходиться в рекомендованих НБУ значеннях.

Станом на 01.01.2022 року 44% капіталу банківської системи України припадає на групу державних банків, 36% - на групу банків іноземних банківських груп, і 20% - на групу банків з приватним капіталом. З урахуванням обсягу чистого

прибутку за кожною групою, показник ROE за групами значно відрізняється. Станом на початок 2022 року найнижчий він за групою банків іноземних банківських груп. До того ж дана група банків найбільш чутлива до політичних факторів впливу на банківську систему. Вважаємо, що найбільш ефективна з точки зору отримання прибутку є група державних банків, але необхідно розвивати і удосконалювати діяльність банків з метою збільшення прибутку саме банків з приватним капіталом, як вітчизняним, так і іноземним.

Отже, забезпечення прибуткової діяльності та підвищення рентабельності активів і капіталу залишається необхідною умовою стабільного функціонування та розвитку банківської системи України. Дбаючи про прибутковість у подальшому, усі вітчизняні комерційні банки повинні більше уваги приділяти зростанню доходів від неризикових операцій та зниженню рівня банківських витрат. Прибуток комерційних банків потрібно нарощувати передусім за рахунок зниження витрат на утримання персоналу, процентних витрат за коштами, отриманими від інших банківських установ, зменшення частини неприбуткових активів.

Підвищення прибутковості банківської системи України можна забезпечити шляхом підвищення прибутковості кожного банку. Вважаємо актуальними для банків узагальнені рекомендації науковців. Для цього банку необхідно: збільшувати кількість власних коштів, це сприяє зростанню ресурсної бази банку, а також інвестиційного клімату; раціонально та правильно вкладати кошти задля мінімізації витрат та максимізації отримання прибутку; збільшити резерви під покриття ризиків задля забезпечення надійної діяльності банку; сформувати достатні страхові резерви; наймати кваліфікованих працівників та намагатися постійно підвищити рівень їхнього професіоналізму за допомогою підвищення кваліфікації; впроваджувати інновації задля залучення нових клієнтів; аналізувати стан прибутковості банку та, опираючись на власний та закордонний досвід, намагатися покращувати її стан; детальну увагу звертати на вивчення проблем з якими зіштовхується банк, реалізуючи свою діяльність, та чи ефективно він їх долає.

Для реалізації наведених вище заходів банкам необхідно перш за все розуміння напрямків розвитку технологій, слідування даним тенденціям, імплементація та використання сучасних напрацювань в своїй діяльності. Доопрацювання існуючих мобільних додатків в банках дозволять не лише оптимізувати використання клієнтами послуг, збільшити їх зацікавленість додатками та заодно продуктами банку, а й зменшить напругу в першу чергу на спеціалістів відділень та контакт-центру, що дозволить знизити концентрацію відділень в обласних центрах, скоротити чисельність співробітників та відповідно витрати на них, та підвищити прибутковість банківської установи, що в цілому вплине на прибутковість банківської системи в цілому. В якості прикладу розраховано економічний ефект від удосконалення мобільного додатку АТ «Банк Восток» - «App Store» до повнофункціонального рівня. Розрахунки ефективності впровадження даного удосконалення для банківської системи в цілому свідчать, що при песимістичному сценарії чисти процентні та комісійні доходи системи можуть зрости на 0,1%. Тому впровадження заходу ефективне.

АНОТАЦІЯ

Тімченко О. Є. «Оцінка прибутковості банків України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»,
Одеський національний економічний університет - Одеса, 2022

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності прибутковості банків України. За результатами проведеного дослідження у першому розділі розглянуто методичні підходи до оцінки прибутковості банків.

Проаналізовано основні показники діяльності банківської системи та її прибутковості. Проведено порівняння показників прибутковості між державними банками, банками іноземних банківських груп, та банками з приватним капіталом.

Запропоновано методи забезпечення прибутковості банків України, обґрунтовано можливості прибуткового розвитку банківської системи України в умовах дії ризикоутворюючих чинників на прикладі впровадження в банках новітніх технологій

***Ключові слова:** банк, банківська система, прибуток, збиток, прибутковість, рентабельність активів, рентабельність капіталу*

ANNOTATION

Timchenko O.E. " Estimation of profitability of Ukrainian banks"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 «Finance, Banking and Insurance»

for the educational program " International banking business "

Odessa National Economic University - Odessa, 2022

The work deals with the theoretical aspects of profitability of Ukrainian banks are considered in the work. According to the results of the study, the first section considers methodological approaches to assessing the profitability of banks.

Author analysis the main indicators of the banking system and its profitability. The profitability indicators were compared between state-owned banks, banks of foreign banking groups, and banks with private capital.

Methods of ensuring the profitability of Ukrainian banks are proposed, the possibilities of profitable development of the banking system of Ukraine in the conditions of risk-generating factors on the example of the introduction of new technologies in banks are substantiated.

***Keywords:** banks, banking system, profit, loss, profitability, return on assets, return on capital,0*